

Droit d'auteur Auteursrecht

Cass. (3de k.)
17 maart 2014

TRADART, vennootschap naar
Zwitsers recht (mr. Lefèbvre)
t. J.-B. F., S.L., en JEAN-
BAPTISTE FORESTIER,
vennootschap naar Frans recht
A.R. nr. C.12.0317.F

Originaliteit – Persoon-
lijke stempel – Eigen intel-
lectuele schepping van
de auteur – Fotografie

Een hoeksteek van het auteursrecht vormt de vereiste dat een werk van letterkunde of kunst slechts voor auteursrechtelijke bescherming in aanmerking komt voor zover het werk enerzijds voldoende concreet is, maar anderzijds ook een eigen intellectuele schepping van de auteur uitmaakt en in het bijzonder diens persoonlijke stempel draagt (de vereiste van originaliteit). Heel wat heisa ontstond dan ook in de rechtsleer toen het Hof van Cassatie de vereiste van originaliteit in zijn arrest van 25 januari 2012 plotsklaps, en in strijd met zijn eerdere rechtspraak, bleek te verlaten. De rechtszekerheid kwam evenwel niet langdurig in het gedrang. Het Hof van Cassatie kwam inmiddels immers tot tweemaal terug op het standpunt dat het had ingenomen in zijn arrest van 25 januari 2012, in het bijzonder in zijn arresten d.d. 31 oktober 2013 en 17 maart 2014. Door de vereiste van originaliteit (opnieuw) te onderschrijven, sluit het Hof van Cassatie geheel aan bij de rechtspraak in dat verband van het Europees Hof van Justitie.

Originalité – Empreinte
de la personnalité – Créa-
tion intellectuelle propre à
l'auteur – Photographie

L'une des pierres angulaires du droit d'auteur réside dans l'exigence qu'une œuvre artistique ou littéraire ne peut être sujette à la protection par le droit d'auteur que pour autant que l'œuvre soit non seulement suffisamment concrète, mais également qu'elle reflète une création intellectuelle propre à son auteur et plus particulièrement qu'elle porte l'empreinte de sa personnalité (l'exigence d'originalité). Il y a eu beaucoup d'agitation dans la doctrine à ce sujet lorsque, dans son arrêt du 25 janvier 2012, la Cour de cassation sembla subitement, et en contradiction avec sa précédente jurisprudence, abandonner l'exigence d'originalité. La sécurité juridique ne pouvait cependant pas rester compromise longtemps. La Cour de cassation revint ensuite, à deux reprises, sur le point de vue qu'elle avait adopté dans son arrêt du 25 janvier 2012, et plus précisément dans ses arrêts des 31 octobre 2013 et 17 mars 2014. En reconnaissant (à nouveau) l'exigence d'originalité, la Cour se rallie pleinement à la jurisprudence rendue en la matière par la Cour européenne de justice.

I. Rechtpleging voor het Hof

Het cassatieberoep is gericht tegen het arrest van 22 december 2011 van het hof van beroep te Brussel.

De eerste voorzitter heeft de zaak bij beschikking van 30 december 2013 naar de derde kamer verwezen.

Op 2 januari 2014 heeft advocaat-generaal Jean Marie Genicot zijn conclusie ter griffie neergelegd.

Raadsheer Martine Regout heeft verslag uitgebracht en advocaat-generaal Jean Marie Genicot heeft geconcludeerd.

II. Cassatiemiddel

In het verzoekschrift waarvan een eensluidend afschrift aan dit arrest is gehecht, voert de eiseres een middel aan.

III. Beslissing van het Hof

Beoordeling
Middel
Eerste onderdeel

Wil een fotografisch werk de bescherming van de Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten kunnen genieten,

is het noodzakelijk doch volstaat het te bewijzen dat het oorspronkelijk is, in de zin dat het een eigen intellectuele schepping van zijn auteur is. Een intellectuele schepping is eigen aan de auteur wanneer zij de persoonlijkheid van laatstgenoemde weergeeft. Dat is het geval als de auteur zijn creatief talent bij de realisatie van het werk heeft uitgedrukt door het maken van vrije en creatieve keuzes.

Het arrest oordeelt dat «terwijl de muntstukken van verschillende kleur zijn (licht of donker zilver, brons, goud, al dan niet geoxideerd koper), [de verweerder] ze in een betrekkelijk eenvormig grijs heeft voorgesteld om de catalogus een indruk van homogeniteit te geven, waardoor hij tegelijk het reliëf kon benadrukken van de aangezichten op de beeldzijde en van de scènes op de keerzijde; dat het feit dat die voorstelling het resultaat is van een technisch werk (zoals de keuze van de flashintensiteit of de verzadigingsmindering van beelden door middel van informaticamiddelen) weinig belang heeft aangezien daaruit volgt dat het voorkomen van de stukken van het origineel verschilt», dat «de bovenste gedeelten van het gelaat systematisch zijn opgelicht, en meer bepaald het voorhoofd en de neusrug» en dat «de verweerder gepoogd heeft aldus te werk te gaan dat het stuk in de catalogus op ware grootte weergegeven is [...], wat hem weliswaar niet heeft belet om wegens esthetische redenen, soms sommige misvormingen uit te vagen, door te langwerpige stukken ronder te maken».

Het leidt uit die feitelijke vaststellingen af dat «de verweerder zich, te dezen, niet beperkt heeft tot het slaafs fotograferen van de in de "Millon" catalogus te verschijnen muntstukken; dat hij keuzes heeft gemaakt die ervan getuigen dat de gepubliceerde fotografische werken een intellectuele schepping zijn eigen aan de auteur» en dat «de litigieuze fotografische werken wel degelijk het door de Auteurswet 1994 vereiste oorspronkelijke karakter vertonen».

Het verantwoordt aldus zijn beslissing naar recht dat de litigieuze fotografische werken de bescherming genieten van de Auteurswet 1994.

Het onderdeel kan niet worden aangenomen.

[...]

Dictum
Het Hof,
Verwerpt het cassatieberoep.

Geen banaliteiten in het auteursrecht

Opdat een werk van letterkunde of kunst (afbeeldingen, muziekstukken, schilderijen, foto's, teksten, etc.) auteursrechtelijke bescherming kan genieten in de zin van artikel XI.165 Wetboek Economisch Recht (het voormalig artikel 1 van de Auteurswet), is in de regel vereist dat dit werk voldoende concreet is en bovendien ook van *originaliteit* getuigt. Van dit laatste is slechts sprake voor zover het werk de stempel draagt van de persoonlijkheid van de auteur. De voorwaarde is van belang om het «banale» uit het auteursrecht te filteren: zo worden foto's die niet getuigen van enige creatieve inbreng van de fotograaf in principe niet beschermd, terwijl foto's waarbij dat wel het geval is, de auteur wel bescherming kunnen opleveren.⁽¹⁾

Het arrest van het Hof van Cassatie van 17 maart 2014 is gericht tegen het arrest van 22 december 2011 van het hof van beroep te Brussel, waarin werd geoordeeld dat een foto slechts een origineel karakter heeft wanneer er bij de bewerking van het beeld keuzemogelijkheden bestaan en de auteur een vorm ontwikkelt die hem⁽²⁾ eigen is. De originaliteit kan, aldus het hof van beroep, voortvloeien uit de belichting, de duur hiervan, de beeldopname, het diafragma, de ontwikkelaar en het papier, terwijl noch de inhoud, noch de bestemming, noch het artistiek of esthetisch

karakter relevant zijn om het originele karakter te beoordelen. Het Hof van Beroep oordeelt dat de foto van muntstukken opgenomen in een catalogus, en waarbij de muntstukken met oog op homogeniteit in een eenvormig grijs worden voorgesteld, origineel is. Het feit dat die voorstelling het resultaat is van een technisch werk (zoals de keuze van de flashintensiteit of de verzaadingsminderende van beelden door middel van informaticamiddelen) heeft volgens het hof van beroep weinig belang, aangezien daaruit volgt dat het voorkomen van de stukken van het origineel verschilt. Voorts meent het Hof dat «de verweerder gepoogd heeft aldus te werk gaan dat het stuk in de catalogus op ware grootte weergegeven is». Hoewel deze laatste elementen de vereiste van de «persoonlijke stempel» van de auteur blijken te minimaliseren, overweegt het Hof daarenboven dat «de bovenste gedeelten van het gelaat systematisch zijn opgelicht, en meer bepaald het voorhoofd en de neusrug» en dat de werkwijze van de verweerder «hem weliswaar niet belet heeft om wegens esthetische redenen, soms sommige misvormingen uit te vagen, door te langwerpige stukken ronder te maken». Het hof van beroep besluit dan ook dat de fotografische werken origineel zijn en de bescherming genieten van de Auteurswet.

De vereiste van originaliteit (ook wel «oorspronkelijkheidsvereiste») wordt van oudsher aanvaard, zowel door het Hof van Cassatie⁽³⁾ als in de rechtsleer⁽⁴⁾, daarin gevolgd door de lagere rechtspraak⁽⁵⁾. Het verwonderde dan ook toen het Hof van Cassatie de origi-

naliteitsvereiste plots bleek te verlaten, door in zijn arrest van 25 januari 2012 te stellen: «Een werk van letterkunde of kunst wordt krachtens deze bepaling auteursrechtelijk beschermd als het oorspronkelijk is in die zin dat het gaat om een eigen intellectuele schepping van de auteur». Hierbij is niet vereist dat het werk de stempel draagt van de persoonlijkheid van de auteur⁽⁶⁾. De uitspraak van het Hof van Cassatie werd door de Belgische rechtsleer op heel wat kritiek onthaald waarbij in het bijzonder werd verwezen naar de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie, die evenzeer in die zin gevestigd is een intellectuele schepping te vereisen die de uitdrukking vormt van de persoonlijkheid van de auteur (en die uitdrukking kan geven aan zijn «creatieve geest»), opdat auteursrechtelijke bescherming aan de orde kan zijn^{(7) (8)}.

Het Hof van Cassatie kwam vrij snel terug op zijn door de rechtsleer bestempelde «*accident de parcours*»⁽⁹⁾ met zijn arrest van 31 oktober 2013 waarin het de oorspronkelijkheidsvoorwaarde opnieuw bevestigde⁽¹⁰⁾. Dit standpunt trekt het Hof van Cassatie thans ook door in het geciteerde arrest van 17 maart 2014, waarmee het de uitspraak van het hof van beroep te Brussel bevestigt⁽¹¹⁾. Het Hof van Cassatie oordeelt in beide arresten geheel in lijn met de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie dat het auteursrecht slechts kan gelden m.b.t. materiaal dat oorspronkelijk is. Dit vereist, aldus het Hof van Cassatie, een eigen intellectuele schepping van de auteur die de uitdrukking vormt van diens persoon-

(1) Zo oordeelt het hof van beroep te Brussel dat het gebruik van sluitversieringen banaal is en dat de door een derde gemaakte foto, die lichtjes werd bewerkt met technische middelen die tegenwoordig ter beschikking staan van het grote publiek, niet beschouwd kan worden als een intellectuele creatie eigen aan de opmaker. (Brussel 13 november 2008, *J.L.M.B.* 2009, afl. 22, 1029).

(2) Brussel 22 december 2011, *I.C.I.P.* 2012, afl. 4, 887, *J.L.M.B.* 2012, afl. 21, 1001.

(3) Cass. 10 december 1998, *R.W.* 1999-2000, 325; Cass. 11 maart 2005, *R.W.* 2007-2008, 192, noot; Cass. 2 maart 1993, *Arr. Cass.* 1993, 243; Cass. 25 oktober 1989, *R.W.* 1989, 1061; Cass. 27 april 1989, *R.W.* 1989-1990, 362.

(4) Zie bv. J. CORBET, «Auteursrecht» in *APR*, Antwerpen, Kluwer, 1997, 27.

(5) Bergen 3 februari 2014, *A&M* 2014, afl. 3-4, 243, *I.C.I.P.* 2014, afl. 2, 254, noot T. VAN INNIS, *TBH* 2014, afl. 5, 513, noot J. CABAY; Antwerpen

23 januari 2012, *I.R. D.I.* 2012, afl. 4, 374, *RABG* 2012, afl. 20, 1373; Luik 10 juni 2011, *A&M* 2012, afl. 1, 58, noot M. JANSSENS, *I.R. D.I.* 2012, afl. 1, 83, *J.L.M.B.* 2011, afl. 41, 2023; *Jaarboek Marktpraktijken* 2011, 933, noot PETERS; Gent 27 april 2009, *TBO* 2011, afl. 3, 118, noot T. LAURENS; Luik 10 juni 2011, *A&M* 2012, afl. 1, 58, noot M. JANSSENS; *I.R. D.I.* 2012, afl. 1, 83; *J.L.M.B.* 2011, afl. 41, 2023; *Jaarboek Marktpraktijken* 2011, 933, noot PETERS.

(6) Cass. 26 januari 2012, *A&M* 2012, afl. 4, 336, noot F. BRISON, *I.R. D.I.*

2012, afl. 2, 199, noot F. GOTZEN, *J.L.M.B.* 2012, afl. 21, 977, noot A. JOACHIMOWICZ, *Jaarboek Marktpraktijken* 2012, 939, noot A. HALLEMANS; *Pas.* 2012, afl. 1, 202, *R.W.* 2012-2013, afl. 15, 578, noot H. VANHEES, *TBH* 2012, afl. 6, 610, noot B. MICHAUX.

(7) HvJ 16 juli 2009, nr. C-5/08 (*Infopaq International t. DDF*), *A&M* 2009, afl. 5, 521, *Juristenkrant* 2009 (weergave J. DEENE), afl. 198, 3, *TBH* 2010 (weer-

gave G. SORREAU), afl. 7, 728; HvJ 1 december 2011, nr. C-145/10 (*Painer t. Standard VerlagsGmbH*), *A&M* 2012, afl. 4, 322, noot D. VOORHOOF, *Juristenkrant* 2012 (weergave D. VOORHOOF), afl. 241, 6, *TBH* 2012, afl. 6, 593, noot B. MICHAUX.

(8) Voor enkele kritische noten bij het arrest zie: F. GOTZEN, «Het Hof van Cassatie en het begrip "oorspronkelijkheid" in het auteursrecht», *I.R. D.I.* 2012, afl. 2, 203; H. VANHEES, «Originaliteit in het auteursrecht», *R.W.* 2012, afl. 15, 578.

(9) H. VANHEES, «Originaliteit in het auteursrecht: het Hof van Cassatie sluit zich aan bij de rechtspraak van het Hof van Justitie», noot onder Cass. 31 oktober 2013, *R.W.* 2013-2014, afl. 37, 1465.

(10) Cass. 31 oktober 2013, *J.L.M.B.* 2014, afl. 10, 445, *Pas.* 2013, afl. 10, 2114, *R.W.* 2013-2014, afl. 37, 1464, noot H. VANHEES.

(11) Cass. 17 maart 2014, *I.C.I.P.* 2014, afl. 2, 251.

lijkheid, en de veruitwendiging van het creatief talent van de auteur bij de realisatie van het werk, door het maken van vrije en creatieve keuzes.

Yves Vandendriessche

Bruxelles (9e ch.),
23 octobre 2013

Siège: H. Mackelbert (cons. f.f. prés.), M.-F. Carlier (cons.) et M. van der Haegen (cons. suppl.)

HEWLETT-PACKARD BELGIUM (M^c van Innis) c. REPROBEL (MM^{es} Berenboom, Puyraimond, Callens et De Marez)

R.G. n° 2012/AR/3265

Reprographie – Interprétation de la notion de «compensation équitable» des articles 5.2.a et 5.2.b de la directive 2001/29 – Indemnisation du préjudice causé par la reprographie et critères permettant aux États de fixer une compensation équitable en matière de reprographie – Partage légal de la compensation équitable en matière de reprographie entre auteurs et éditeurs – Système national de compensation pour reprographie couvrant implicitement mais certainement les partitions de musique et les copies contrefaisantes

L'arrêt publié pose quatre questions préjudicielles à la Cour de justice de l'Union européenne.

La cour d'appel de Bruxelles s'interroge tout d'abord sur l'interprétation de la notion de «compensation équitable» contenue aux articles 5.2.a et 5.2.b de la directive 2001/29 société de l'information. Cette notion a-t-elle un contenu différent selon que la copie est effectuée pour l'usage privé de l'utilisateur ou pour l'usage de tout utilisateur? La cour se demande ensuite si la réglementation belge est bien conforme à la directive précitée:

(1) la compensation prévue par les articles 59 et 60 L.D.A., sous forme d'une rémunération forfaitaire et d'une rémunération proportionnelle, satisfait-elle à la notion de «compensation équitable» issue des articles 5.2.a et 5.2.b précités? au cas où la réponse à cette question serait négative, la cour demande à être instruite des critères que les États doivent suivre pour fixer ladite compensation équitable; (2) les articles 5.2.a et 5.2.b autorisent-ils les États à partager la compensation équitable entre les auteurs et les éditeurs? (3) les articles 5.2.a et 5.2.b autorisent-ils une compensation des ayants droits sous forme d'un forfait et d'un montant par copie réalisée couvrant implicitement mais certainement et pour partie la copie de partitions de musique et de reproductions contrefaisantes?

Reprographie – Interpretatie van het begrip «billijke compensatie» van de artikelen 5.2.a en 5.2.b, van Richtlijn 2001/29 – Vergoeding van de schade veroorzaakt door de reprographie en criteria die de lidstaten toelaten om een billijke vergoeding inzake reprographie vast te stellen – Wettelijke verdeling tussen auteurs en uitgevers van de billijke vergoeding inzake reprographie – Nationale vergoedingsregeling inzake reprographie die impliciet maar zeker ook geldt voor muziekpartituren

Het gepubliceerde arrest stelt vier prejudiciële vragen aan het Europees Hof van Justitie.

Het Hof van beroep te Brussel stelt zich eerst en vooral vragen over de interpretatie van het begrip «billijke vergoeding» in de artikelen 5.2.a en 5.2.b van de Richtlijn 2001/29 informatiemaatschappij. Heeft dit begrip een verschillende inhoud naargelang de kopie is gemaakt voor privégebruik door de gebruiker of voor het gebruik door elke gebruiker? Het Hof vraagt zich vervolgens af of de Belgische wetgeving wel in overeenstemming is met de vermelde

richtlijn: (1) voldoet de vergoeding bedoeld in de artikelen 59 en 60 van de Auteurswet, namelijk een forfaitaire en een proportionele compensatie, aan het begrip «billijke ingeval» in de artikelen 5.2.a en 5.2.b? Indien het antwoord negatief is, vraagt het Hof te weten welke criteria die de lidstaten moeten volgen om de billijke compensatie vast te stellen; (2) laten de artikelen 5.2.a en 5.2.b de lidstaten toe om de billijke compensatie te verdelen tussen auteurs en uitgevers?; (3) maken de artikelen 5.2.a en 5.2.b een schadevergoeding mogelijk voor de rechthebbenden in de vorm van een forfaitaire bedrag en een bedrag per kopie die impliciet maar zeker en gedeeltelijk ook geldt voor het kopiëren van partituren?

I. Décision entreprise

L'appel est dirigé contre le jugement prononcé contradictoirement le 16 novembre 2012 par le tribunal de première instance de Bruxelles.

Les parties ne produisent aucun acte de signification de cette décision.

II. Procédure devant la cour

L'appel est formé par requête, déposée par Hewlett-Packard Belgium (dénommée ci-après «HP») au greffe de la cour, le 21 décembre 2012.

L'appel incident est formé par conclusions, déposées par Reprobel au greffe de la cour, le 18 mars 2013.

La procédure est contradictoire, ayant été mise en état sur la base de l'article 747 du Code judiciaire.

Il est fait application de l'article 24 de la loi du 15 juin 1935 sur l'emploi des langues en matière judiciaire.

III. Faits et antécédents de la procédure

1. HP est une société qui importe en Belgique des ordinateurs et des imprimantes à usage domestique ou professionnelles pour les entreprises. Les imprimantes domestiques peuvent assurer, outre leur fonction principale d'imprimer, celles de scanner, copier, recevoir et envoyer des télécopies. Elles sont communément appelées imprimantes «multifonctions» et sont habituellement vendues pour un prix qui n'excède pas 100 EUR. Elles sont susceptibles d'imprimer selon trois critères de finition différents, à savoir